

417. Norrsunda kyrka.

I kyrkogårdsmuren på södra sidan om Norrsunda kyrka har studenten C. M. Bolm i slutet av 1870-talet iakttagit ett fragment av en sten med några runor. En teckning, gjord av Bolm, finnes i Vitterhetsakademiens arkiv. Fragmentet har sedermera icke kunnat återfinnas.

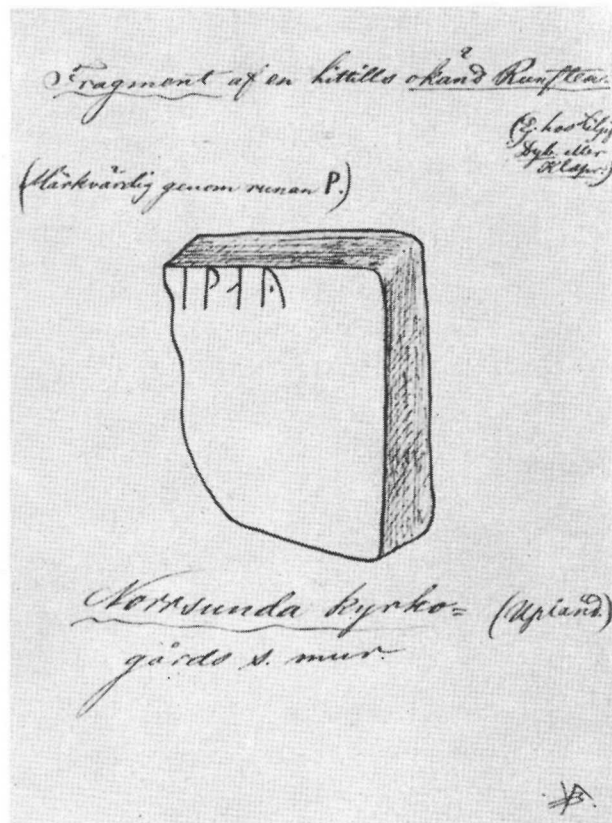

Fig. 117. U 417. Norrsunda kyrka. Efter teckning av C. M. Bolm.

Fragmentet utgör ett hörn av en fyrkantig sten med regelbundet formade sidokanter, förmodligen en gravhäll, som har legat på kyrkogården.

Andra runan på fragmentet hade enligt Bolm formen $\mathfrak{p}$. Möjligen har det varit en ovanligare form av antingen $\mathfrak{k}$ eller $\mathfrak{p}$.

Inskrift:

ikay eller **ipay**.

418. Brista, Norrsunda sn.

Pl. 60.

Litteratur: B 184, L 537, D 2:208. J. Bureus, Monumenta Sveo-Gothica Hactenus Exsculpta (1624), n:r 38 (Fa 10:1 n:r 38), Fa 6, s. 37, 39 (Bureus), Fa 10:2 n:r 58, Fa 5 n:r 266, Fa 1 s. 61; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 134; P. Dijkman, Historiske Anmärkningar (1723), s. 71; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 223, 2, s. 405; R. Dybeck, Berättelse 1864 (ATA); UFT h. 6 (1877), s. 18; E. Brate, Svenska runristare (1925), s. 40, Anteckningar 1909 (ATA).

Äldre avbildningar: Bureus, teckning (Fa 10:2), träsnitt (Monumenta Sveo-Gothica, Fa 10:1, Fa 5); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta 3 och B 184); Dybeck a.a.; Brate foto 1909 (ATA).

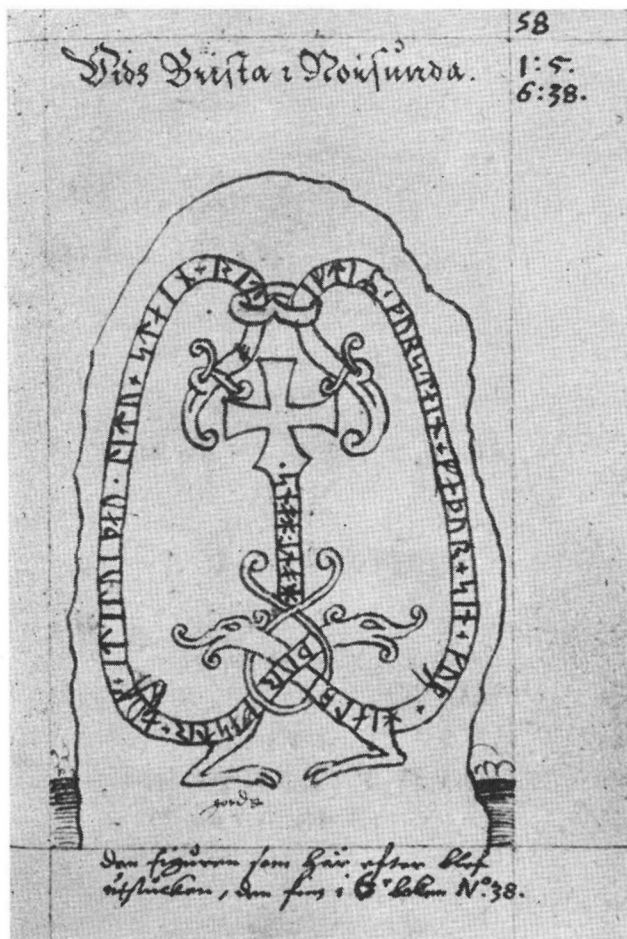

Fig. 118. U 418. Brista, Norrsunda sn. Efter teckning av Bureus.

Fig. 119. U 418. Brista, Norrsunda sn. Efter träsnitt av Bureus.

Runstenen står 75 m. V om stora landsvägen Stockholm—Uppsala, 35 m. Ö om järnvägen, N om Brista och 4 m. S om den lilla väg, som från Brista går i västlig riktning över järnvägen. Stenen står i ett gravfält, delvis skadat genom grustag men ännu tydligt, med stensättning bakom runstenen. S om runstenen vid västra sidan av landsvägen ligger ett annat gravfält med låga kullar och stensättningar. Stenen står på ursprunglig plats. Den lutade starkt bakåt och blev därför rest år 1940. — Platsen är utmärkt på Geologiska kartbladet »Lindholm».

Runstenen har varit tidigt känd. Joh. Bureus har besökt den åtminstone vid tvenne tillfällen: 14 Julii 1594 och 16 Aug. 1632 1½ pom. Han betecknar platsen sålunda: »Widh weggen wester om Brysta i Norsunda S.» (F a 6), »Vidh Brista i Norsunda» (F a 10: 2), »Widh Briestad i Norsunda» (*Monumenta Sveo-Gothica*), »Briestad» (F a 5). Enligt *Ransakningarna* stod den »I Brystadh Tädh». Peringskiöld, *Monumenta* 3: »Brysta by, Steninge ägor, i Norsunda, vid Upsala vägen» (B 184: »Brystad», L 537: »Brystad, Steninge ägor vid landsvägen»). Celsius har besökt platsen den 5 juni 1727 och den 26 maj 1728: »Norsunda Sochn och Brijsta vid Landsvägen mellan Märsta och Brijsta by, en fierdels mijhl bort om Märsta», »Norsunda och Briesta, Vid Stockholmsvägen». »Stenen står», skriver Dybeck, »bland skadade hednagrafvar å en höjd invid landsvägen, vester om byn.» I berättelsen om sin antikvariska verksamhet år 1864 meddelar han: »Jag följde vidare en stor del af järnvägslinien mellan Stockholm och Upsala för att efterse huruvida några minnesmärken der blifvit förstörda samt söka förekomma ofog å så-

dana. En större ättehöj vid Kummelby i Sollentuna socken befanns i det närmaste bortgräfd, och runstenen vid Brystad i Norsunda socken, jämte kringliggande minnesmärken voro i stor fara, men äro räddade. Några smärre hednagrafvar sades blifvit bortgräfda här och der tidigt på våren och arbetarne visste icke af någon tillsägelse från vederbörande ledare, att lemna fornlemningar orörda.»

Skiffrig stenart, grå. Höjd 1,90 m., bredd 0,70—0,86 m. Ytan är mycket ojämn. Det är ofta svårt att skilja huggna linjer från naturliga fåror. Ristningen är därtill på flera ställen illa medfaren; särskilt nedtill ha stora stycken fallit bort. Inskriften måste därför betecknas såsom ganska svårläst.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter äldre läsningar):

þu[rfas]tr · aukitilui · þau · litu · stain [·] rito [·] ifti[r] · þurstain · faþur sin · kuþ hialbi hont · hons
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60 65 70

Þorfastr ok Ketilvi þau letu stæin retta æftir Þorstæin, faður sinn. Guð hialpi and hans.

»Torfast och Kättilvi de läto resa stenen efter Torsten, sin fader. Gud hjälpe hans ande.»

Till läsningen: 1 **p** är svagt skönjbar; övre delen av bst helt borta. Av 2 **u** finns endast övre delen, svagt. De följande runorna äro helt borta. Av 6 **s** finns översta delen av en stapel, men intet av mellanstapeln eller nedre stapeln. Hst i 7 **t** är tydlig; h. bst är svagt skönjbar, v. bst helt borta. Fr. o. m. 8 **r** blir inskriften tydligare. Efter 11 **k** finnes en fördjupning, som dock ej behöver vara huggen. Övre delen av 28—29 **in** knappast skönjbar. 29 **n** har bst endast på h. sidan. Även 30 **r** är svagt, särskilt bst. De följande tre runorna 31—33 **ito** äro fullt säkra. Bst i 33 **o** skära hst, ehuru de på v. sidan äro tämligen svaga. Alla runorna i 34—38 **iftir** äro ganska svaga. Bst i 38 **n** är helt borta. 39—41 **þur** är fortfarande svagt skönjbart. Men med 42 **s** börjar det tydligaste partiet av hela inskriften. 44 **a** synes ha bst endast på v., 46 **n** endast på h. sidan av hst. Intet sk har funnits efter 51 **r**; icke heller efter 57 **p**. Bst i 64 **h** äro svaga. 65 **o** är säkert. Bst i 65 och 69 **o** skära hst. Efter 71 **s** finns knappast något sk.

Bureus: 1—8 **þurfastr**; 18—20 **þau** F a 10:2, F a 6 s. 37 (men **þiu** F a 6 s. 39, Mon. Sv.-Goth.), 34 **i** F a 10:2, F a 6 s. 37, Mon. Sv.-Goth. (**e** F a 6 s. 39). 41 **i** Mon. Sv.-Goth. (men **r** F a 10:2, F a 6). — Hadorph och Leitz: 1—8 **þurfastr**, 12—17 **itilui**; 31—32 **it** saknas; 34—38 **ibir**; 63 **i** saknas. — Dybeck: 1—8 **þu ... tr**; sk efter 11 **k**; 12—17 **itilui**; 31—32 **it** saknas; 34—38 **iftir** saknas. — Brate: 1—8 **þu ... str**; sk efter 11 **k**, 30—33 **rito**, 34—38 **iftir**.

Om mansnamnet *Þorfastr* se E. Wessén, *Nordiska namnstudier* (1927), s. 101. Om kvinnonamnet *Ketilvi* se U 62.

Inskriften använder **o**-runan som tecken för nasalerat **a**: **rito**, **hont**, **hons**. Den tillhör sålunda ett relativt tidigt skede av inskriftstiden. Ehuru den är osignerad, finnes åtskilligt som tyder på att den är utförd av Åsmund Kåreson: **o**-runan för nasalerat **a**; gemensam runa för slutet av ett ord och början av nästa (**aukitilui**); ordet **rito retta** 'upprätta, resa'. Ornamentiken påminner i detaljer om vissa av Åsmunds ristningar i sydöstra Uppland. Jfr de av Åsmund signerade U 356 och 346 och de med större eller mindre säkerhet honom tillskrivna U 240, 343 och 409.

Fig. 120. U 418. Brista, Norrsunda sn.
Efter B 184.